

istiniti obseg in premer naše zemlje. Ne zlagamo se z gospodom pisateljem, da se mora učencem vselej pokazati krogla, potem šele zemeljska obla (gl. str. 28). Gotovo je večina učencev že videla tu pa tam kako kroglo.

Priloga ima pet zemljevidnih obriskov (Evropo, Azijo, Afriko, Ameriko, Avstralijo), ki pa niso točno izdelani. Gosp. pisatelj poudarja važnost zemljepisnega risanja, kar radi odobrujemo. Založnik bi bil učiteljem jako ustregel, ko bi bil dal več nego trinajst slik. Če moramo v šoli vedno risati, da se vcepijo učencem zemljepisne stvari v spomin in da je zemljepisni pouk sploh uspešen, umestno je tudi, da imajo take zemljepisne knjige dosti primernih in jasnih slik. Toliko o stvari.

Jezik je gladek in opiljen, izrazi so primerni in lahko umevni; le semtertje so se vrinile nekatere pomote. Na strani 3. opazamo neko nedoslednost v končnicah ptujih imen. Gospod Orožen piše: Eratosten, Anaksimandros nam.: Eratosten, Anaksimander.

Str. 7., 13. čitamo: »poučuje — z koraki — z bližnjimi mest» nam.: »poučuje — s koraki — z bližnjimi mesti.»

Jos. Jenko.

Nebeški venec ali Vesela reč med štirim poslednjimi. Slovenecem za novo leto 1893. spisal kanonik dr. Ivan Križanič. Z dovoljenjem vis. kn. - šk. lavant. ordinarijata. V Mariboru. Založba katol. tisk. društva. Tisk tiskarne sv. Cirila. Cena s pošto 20 kr. — Lepo darilce za novo leto! Majhno je (69 str.), pa bode veliko koristilo. S prejšnjimi tremi »poslednjimi rečmi« (»Bela žena«, »Pravična tehtnica« in »Pekel«) imamo sedaj celotno delo. »Dom in Svet« je prve jako pohvalil; tudi »Nebeški venec« je vreden, da ga priporočamo. Cerkvni ocenjevalec, ki ga je odobril, pravi o njem: »V lični knjižici se krščanski nauk o nebesih tako umevno kakor mikavno in vabljivo razlaga.« Lepo vpleteni so izreki sv. pisma in svetnikov, domače podobe in prigodbice iz narodnega življenja. Tudi jezik je dober: gladek, domač, brez umetnega zavijanja in kovanja. »Dom in Svet« je (l. 1891., str. 141) pri »Pravični tehtnici« grajal nekatere besede, ter jih zval lokalizme.¹⁾ Na to odgovarja gosp. pisatelj sam (v »Peklu«, str. 9): »Beseda ni lokalizem zaradi tega, da jo poznajo samo panonski Slovenci; bolje je, da rabimo izraz, katerega je narod učinil, kakor katero drugo besedo, ki jo kdobodi skuje pri svojem kruhu (take skovanke pač obteže branje, ne pa narodni izrazi). Sploh pa je moje mnenje, naj se ne zapre — še dolgo ne — naš narodni zaklad, dokler je po Slovenskem, in zlasti med panonskimi Slovenci še toliko žlahtnih kamenčkov raztrošenih, ki nam bodo vsi vrlo služili, da obogatimo slovensko

¹⁾ Naš ocenjevalec omenja v oni oceni, da se nahajajo v knjižici lokalizmi. Gledé na to se je treba sporazumeti, pa dobro ločiti. Prav je, da se rabijo dobre in res slovenske besede iz posameznih krajev, ker s tem se bogati jezik. Pisatelj pa naj jih kakorkoli pojasni, da jih umejo vsi čitatelji. Ni pa prav, rabiti obče znane besede v takih oblikah, ki so v rabi samo po nekaterih krajih; zakaj s tem se jezik le »meša« in bralec bega. In v tem hodijo Štajerci včasih radi po svojih potih. Ko bi hoteli mi Kranjci vse take oblike posamičnih krajev spraviti na dan, kakšen književni jezik bi ustvarili!

Uredn.

besedo.» To je res. Beseda še ni lokalizem in se ne sme takoj zavreči, če se ne govori v Velikih Laščah; po drugodi ima ljudstvo tudi lepe in dobre izraze. — Da so dr. Križaničeve »Poslednje reči« priljubljene občinstvu, kaže to, da so se prve tri tako hitro razprodale. Za drugo izdajo imamo le jedno željo: Da bi se vse »Štiri poslednje reči« izdale v jedni knjižici. Od velečast. gosp. pisatelja pa smo se že navadili sprejemati darila za novo leto, zato se že za naprej za leto 1894. priporočamo. Slovenci pa naj radi segajo po »Nebeškem vencu«, po knjižnem in po nebeškem.

M. Duh.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Urejuje Ant. Koblar. Letnik III. Sešitek I. V Ljubljani 1893. Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.« Tiskata Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 8°. Str. 40. — »Občni zbor Muzejskega društva za Kranjsko je sklenil dne 23. januarja 1893. jednoglasno, da naj v prihodnje izhajajo »Izvestja« vsaki drugi mesec v sešitkih, obsegajočih dve do tri tiskovne pôle, ter da naj se ozirajo v prvi vrsti na domoznanstvo Kranjske, potem pa tudi na ono sosednih dežel, katerih prebivalci so s Kranjci po rodu in zgodovini v tesni zvezi . . . »Izvestja« bodo prinašala članke in beležke o starinoslovju, zgodovini, narodopisju, zemljepisju in prirodnoznanstvu slovenskih dežel.« Sešitek I. ima zanimive spise, o katerih povemo kaj več o priliki; ima tudi obris gradišča pri sv. Magdalen (poleg Šmarije) in sliko skupine raznih izkopanih posod. I. zvezek napoveduje nov korak v domoznanstvu.

Dr. Fr. L.

HRVAŠKO SLOVSTVO.

Knjige »družbe svetega Jeronima«.

Druga knjiga, katero je izdalo društvo svetega Jeronima, slove:

Jagica i Mijo. Slika iz seoskoga i obrtničkoga života. Napisao Josip Zorič, župnik prozorski. 8°. Str. 192. Cena 40 kr. Že pred dvema letoma je podal častiti gospod župnik členom lepo pripovedno knjigo »Grof Borovački«, a sedaj daje drugo. Ne bode odveč, če očrtam vsebino. — V posavski vasi Željkovcu je živel leta 1866. — ondaj, ko so še lepo cvetle zadruge — Marko Cvietić — vaški »starješina«, s svojo ženo Kato in otrokoma Jankom in Jagico. Marko je bil vrl gospodar, marljiv delavec, prebiral je rad koristne knjige, in Kata si ni mogla želeti boljšega moža, dokler ni postal »starješina« — kakor nekaj naš župan. Iz početka je še šlo, a naposled je Marko polagoma ostajal v krčmah, družil se s slabimi ljudmi, posebno pa z nekim Martinom iz Lopušice. Kmetija mu je propadala, bredel je v dolgove, posebno pri brezvestnem oderuhu Martinu. Skrbna žena ga je opominjala, prosila, pa brez uspeha: on je imel vedno obilo izgovorov. Ko ga pride nekega večera hči iskat v krčmo žida Jakopa, ne opravi nič, spodrsne ji na brvi čez potok in deklica pade. Bog zna, kako bi bilo ž njo, da je ni še za časa rešil sosedov hlapec, Mijo Panić, in je prinesel prestrašeni materi. Očeta

ni spametovala hčerina nesreča, marveč obljubil jo je celó za ženo oderuhu Martinu, da ga ne bi več nadlegoval zaradi denarja. Nu, račun sta napravila prezgodaj, ker Jaga ni hotela niti čuti o Martinu, kateri je bil oduren vsakemu poštenemu človeku. Ne samo to; Jaga je celó obljubila siromaku Miji, da vzame njega ali pa nobenega, ker jo je rešil smrti in ker se ji je vedno smilil — on, kateri je bil od vseh zapuščen, in katerega so celó zlobni jeziki obdolžili tatvine. Pokazalo se je hitro, da je Mijo nedolžen, in sam gospod župnik ga je vzel k sebi v službo. Marko od sedaj — ker so se od vseh stranij oglašali upniki — še bolj čemeran, odšel je nekega zimskega dné na semenj, da prodá konje, a vračajoč se po noči domov obleži v snegu, kjer ga najdejo že vsega prezeblega. Pomóči mu ni in spravljen z Bogom in ljudmi — umrje, a dovoli še pred smrtjo Jagi, da vzame Miška v božjem imenu. Mijo pa vendar ni ostal v Željkovcu, ampak je odšel po nasvetu Jage v mesto, da se izučí kakega rokodelstva. Naposled dobi znanega ali ostrega mojstra Krupića v Varaždinu. Krupić je imel več pomočnikov, več ali manj razuzdanih in pokvarjenih, le najstarejši in najumnejši, Josip, je bil izjema. Hodil je k maši in večernicam, prebiral rad dobre knjige in tudi neveščega Miška vzel v svojo obrambo. Miško je tukaj veliko prestal, pa marljivost in poštenost je premagala vse, in v malo letih se je izučil kovaštva. Krupića, katerega je sreča storila ošabnega in mlačnega za verske stvari, spametila je zopet nesreča, a njegovo hčer dobi dobri Josip. Mijo, ki si je bil prihranil nekoliko stotakov, vrne se zopet v Željkovec, kupi ondu že prodano Markovo hišo, napravi kovačnico in vzame svojo Jagico. Martin, kateri je bil v zvezi z raznimi hudodelniki, hotel se je oprati in se ni hotel več z njimi družiti in jih podpirati, a oni so mu iz maščevanja zažgali hišo, zaradi česar je mož obnorel. Nikdo ni po njem žaloval.

Pripovedka se čita prav prijetno. Če jo primerimo «grofu Borovačkomu», zdi se nam boljša, ker nenavadne dogodbe niso tako goste kakor ondi; vsa povest se vrši na domačih hrvaških tleh, in ne v ptujini. Pisatelj lepo in verno opisuje v prvem delu povesti oni del hrvaškega naroda, med katerim že toliko let deluje, slika nekatere narodne običaje in lepo uči, kakšen bodi dober kmetovalec. V drugem delu nam pa kaže še rokodelsko življenje z napakami in vrlinami; tako bode knjiga jednako mila in poučna kmetovalcu in rokodelcu. V knjigi se omenja tudi naša družba sv. Mohorja in priporočujejo katol. rokodelska društva. Čas bi bilo, da se tudi na Hrvaškem osnujejo taka društva, saj so jih hrv. rokodelci ravno tako potrebni kakor drugi. Niti najmanje ne dvojim, da bode imela ta povest dosti pazljivih čitateljev in da bo tudi rodila dosti zdravega sadú.

Janko Barlè.

Knjige «Matiče Hrvatske» za l. 1892.

Matica Hrvatska od godine 1842. do godine 1892. Spomen-knjiga. Napisali Tade Smičiklas i Franjo Marković. Vel. 8°. Str. 338. Cena 2 glđ. 50 kr. — Leta 1842. se

je utemeljila — rekel bi, v naročju narodne zagrebske «Čitaonice» — «Matica ilirska». Bilo je v seji dné 10. februvarja omenjenega leta, ko se je rodil sklep, da se založi glav-nica za izdavanje hrvaških knjig. «Matica ilirska» je doživela vesele in bridke dnove, a delovala je med Hrvati plodovito. Njeno ime nam kaže tedanjega duha: bilo je vladi v izpodtiko. Samostojno društvo je postala «Matica ilirska» šele leta 1850., ko je ponehala «Čitaonica», a leta 1873. je premenila tudi ime in se zvala odslej (z novimi pravili) «Matica Hrvatska». Torej je bila lani petdesetletnica, odkar živi Hrvatom «Matica», in dostojen književni spomenik tega je naša vrla knjiga. V prvem delu podaje Tade Smičiklas, sedanjí društveni predsednik, povijest (zgodovino) «Matiče Hrvatske», v drugem so popisani «Znameniti članovi uprave M. H.», v tretjem pa «Znameniti dobrotvori M. H.». Ocenó o tej knjigi izrečemo lahko z malo besedami: Kakor je častna »zlata knjiga« onih hrvaških rodoljubov, ki so v «Matici» delovali za hrvaško knjigo, tako je sedanjim in poznejšim Hrvatom ogledalo ali zrcalo domoljuba, knjiga-budnica za vstrajno slovstveno delovanje. Ne dvomimo, da bode ta knjiga «Matico» še povzdignila i po zunanji i po notranji moči. Če nam prvi spis kaže grajenje in zgradbo «M. H.», kažejo nam drugi spisi posamezne stebre, posamezne za «M. H.» zaslužne može v mičnih življenjepisih. Največ izmed teh je napisal Smičiklas, štiri pa je vpisal Fr. Marković. Duha svojega pa je knjigi vdihnil gospod Tade Smičiklas, ki sedaj tako modro in delavno vodi «Matico». Ob tej priliki želimo iz dna srca, da bi «Matica Hrvatska» še plodoviteje delovala v drugem petdesetletju, da bi pa nikdar ne zapustila jedinega temelja narodnemu napredku: krščanskih resnic, načel in vzorov. Rasi «Matica Hrvatska», rasi, a bodi vedno zdrava po duhu, močna in slavna po številu svojih udov!

Dr. Fr. L.

ČEŠKO SLOVSTVO.

Slovstveni paberki s Češkega.

(Zbral univ. doc. dr. J. Tumpach.)

(Dalje.)

Iz tega vzroka priznavamo sedaj prvo mesto med češkimi živečimi pesniki Svatopluku Čechu, ki je popolnoma češki domači pesnik. S slastjo se beró njegovi premnogi spisi, n. pr. «Dagmar», «Lešetínský kovář», «Petrklíče», «Ve stínu lipy» in izmed spisov, spisanih v prozi, zlasti «Výlet pana Brovčka na měsíc» in ravno tako novi, epohalni «Výlet do XV. století». V obeh satirah biča napake in slabosti češkega javnega, vzlasti slovstvenega življenja. Čechu¹⁾ ob strani se pa stavi, vendar šele v poslednji dōbi, Sládek, ki

¹⁾ Vrhlicky in Svatopluk Čech sta si vrstnika tudi po starosti. Letos praznujeta oba štiridesetletnico svojega življenja. Čehi ju jako slavé ob tej priliki. Prasko mesto jima je poklonilo po 1000 glđ. v zlatu v častni dar. Vendar se vidi, da je sedanjemu duhu Vrhlicky ljubši kakor Čech. Dati mu menda hočejo na vseučilišču stolico za ptuje jezike.

Uredn.